

توصیف نیازهای آموزشی دانش‌آموزان دوره راهنمایی ایران در درس تربیت بدنی و ورزش، از دیدگاه متخصصان، معلمان، دانش‌آموزان و والدین

*دکتر رحیم رضانی‌نژاد^۱، دکتر حمید محبی^۲، دکتر مهرعلی همتی‌نژاد^۳

پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

تاریخ دریافت مقاله: ۸۸/۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۱۱/۳

چکیده

هدف این تحقیق، توصیف نیازهای آموزشی برنامه درس تربیت بدنی و ورزش مدارس راهنمایی کشور از دیدگاه دانش‌آموزان، والدین، معلمان و متخصصان بود. نمونه‌های آماری تحقیق را ۳۸۵ نفر متخصص تربیت بدنی، ۲۶۱۰ نفر معلم تربیت بدنی، ۷۷۳ نفر از والدین و ۱۱۰۹ نفر دانش‌آموز پایه اول تا سوم راهنمایی (۵۵۷ دختر و ۵۵۲ پسر) از شهرهای مرکزی ۲۴ استان کشور تشکیل دادند. پرسشنامه محقق ساخته، ۱۲ نیاز جسمانی - حرکتی، ۱۳ نیاز مهارتی ورزشی، ۱۵ نیاز شناختی و ۱۵ نیاز عاطفی - اجتماعی را در بر می‌گرفت که پس از طی سه مرحله ساخت ابزار و مطالعه راهنما، با ثبات درونی ۰/۹۷ الی ۰/۷۱ در اختیار آزمودنی‌ها قرار داده شد، تا از بین این نیازها، فقط ۵ نیاز را انتخاب و اولویت‌بندی کنند. ضمناً در مورد والدین و دانش‌آموزان از روش مصاحبه استفاده گردید. زمان تکمیل پرسشنامه برای آزمودنی‌های مختلف بین ۲۰-۳۵ دقیقه متغیر بود و از آزمون غیر پارامتری کروسکال والیس و خی دو برای آزمون فرضیه‌های تحقیق در سطح (p ≤ ۰/۰۵) استفاده شد. مقایسه یافته‌های تحقیق از دیدگاه آزمودنی‌های نشان داد که بیشترین توافق نظر در مورد اولویت بیشتر نیازهای جسمانی و حرکتی بین آزمودنی‌ها وجود دارد. به عبارت دیگر، فقط در مورد اولویت چند نیاز بین دیدگاه‌ها تفاوت معنی‌داری مشاهده شد (p ≤ ۰/۰۵) و نیاز به حفظ وضعیت بدنی، حرکات و بازی‌های ساده و آمادگی جسمانی در بالاترین اولویت قرار داشت. در بین نیازهای مهارتی - ورزشی نیز آموزش شنا، ژیمناستیک، دو و میدانی، والیبال، فوتسال و بسکتبال در

۱ و ۲. دانشیار دانشگاه گیلان

۳. استادیار دانشگاه گیلان

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اولویت بودند. در بین نیازهای شناختی یا علمی-ورزشی، اطلاعات مربوط به مبانی علوم زیستی (بهداشت، تندرستی و اصول تمرین) در اولویت بالایی قرار داشتند و در نیازهای عاطفی-اجتماعی نیز وضعیت ظاهری متناسب، تفریح و لذت از دیدگاه آزمودنی‌ها در اولویت بالایی بود. اگر چه، در اولویت تعداد زیادی از نیازهای روانی-حرکتی درس تربیت بدنی، بین دیدگاه آزمودنی‌ها تفاوت معنی‌داری وجود داشت ($p \leq 0/05$)، اما با استفاده از این دیدگاه‌ها می‌توان برای تدوین الگوی برنامه‌ریزی درسی، به توافق نظر نسبی دست یافت.

کلید واژه‌های فارسی: دانش‌آموزان، نیازهای جسمانی، مهارتی، شناختی و عاطفی، و برنامه‌درسی.

مقدمه

دانش‌آموزان نوجوان، به دلیل ویژگی‌های رشد با اهداف، نیازها و علایق متنوعی در کلاس تربیت بدنی شرکت می‌کنند (۱)، ولی به دلیل کمبود امکانات ورزشی در مدارس و عدم وجود یک برنامه سازماندار مبتنی بر نظرات گروه‌های ذی‌نفع ممکن است رئوس فعالیت‌ها و محتوای آموزشی درس به صورت دستورالعمل در اختیار معلمان قرار بگیرد یا معلمان بر اساس تجارب و امکانات موجود، فعالیت‌های درسی را تعیین و اجراء کنند. در صورتی که برای تنظیم یک برنامه آموزشی سازنده، باید از نیازهای آموزشی دانش‌آموزان آگاهی یافت و در جهت برآوردن آن نیازها یا کاهش شکاف (فاصله) بین نیازها و اهداف، فعالیت‌های آموزشی مناسبی را تدوین کرد (۲)، زیرا نگرش مثبت دانش‌آموزان به درس تربیت بدنی از ملاک‌های مهم اندازه‌گیری موفقیت برنامه درسی است (۳).

در گام اول طراحی هر نظام آموزشی، باید به ارزیابی نیازها پرداخت تا فاصله یا تفاوت میان آنچه که هست و آنچه که باید باشد، مشخص گردد (۴). پس باید ابتدا نیازهای فراگیران را شناخت، اهداف درس را تعیین کرد و سپس برنامه‌ریزی درسی را آغاز نمود (۲)، چون اگر برنامه درسی مطابق نیازهای دانش‌آموزان باشد، انگیزه آنان افزایش می‌یابد (۵) و درس دارای مبانی روان شناختی خواهد شد (۶). به ویژه اگر دانش‌آموزان این نیازها را اعلام کنند، بیانگر نیازهای واقعی آنان است و شاید اظهار نظر دیگران مانند معلمان و والدین در این باره، نوعی تعیین و تشخیص نیازها (به صورت نظری یا تجربی) و نه نیاز سنجی و نیاز واقعی دانش‌آموزان باشد. رضوی وقاسم پور (۱۳۸۸) با مرور پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که اکنون آگاهی و توجه لازم از طرف والدین و دانش‌آموزان نسبت به درس تربیت بدنی وجود دارد (۷). البته

مهم‌ترین عامل برای حفظ کیفیت و ارتقاء درس تربیت بدنی، در نظر گرفتن نیاز و حفظ علاقه دانش‌آموزان است (۸).

بررسی تحولات درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش نشان می‌دهد که تدوین برنامه درسی از سال ۱۳۸۰ در دستور کار قرار گرفت (۹) و تا کنون نیز چندین جلد کتاب با عنوان راهنمای معلم تربیت بدنی، به ویژه در دوره ابتدایی و چندین کتاب درسی در این زمینه تدوین شده است (۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴). از طرف دیگر، بررسی رساله‌های دوره تحصیلات تکمیلی، گزارش‌های ادواری و مقالات علمی ارائه شده در همایش‌ها و مجلات پژوهشی نشان می‌دهند که به موضوع تدوین برنامه درسی بر اساس نیازسنجی از دیدگاه‌های مختلف کمتر توجه شده است (۹، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹). البته در زمینه اهداف و استانداردهای درس تربیت بدنی در مدارس مختلف جهان، اطلاعات بسیار جامع و کاملی وجود دارد (۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰).

در رابطه با محتوای آموزشی درس تربیت بدنی، علم (۱۳۸۱) موضوع تهیه و تدوین کتاب درس تربیت بدنی را برای کلیه دوره‌های تحصیلی بررسی کرد، و وزارت آموزش و پرورش نیز کتاب‌های راهنمای درس تربیت بدنی را پس از تدوین، چندین بار مورد بررسی قرار داد و به صورت آزمایشی اجرا کرد (۲۸)، ولی در تدوین محتوای آموزشی، از دیدگاه‌های گروه‌های ذی‌نفع استفاده نکرد، در صورتی که بررسی اهداف و استانداردهای درس تربیت بدنی دوره راهنمایی در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که محققان و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش، به انواع نیازهای روانی-حرکتی، شناختی و عاطفی-اجتماعی توجه کرده‌اند؛ به طوری که از سال ۱۹۹۲ تا سال ۲۰۰۴ میلادی این استانداردها و اهداف، حتی چند بار هم مورد بازبینی و تجدید نظر قرار گرفت و ۲۰ پیامد جسمانی، مهارتی، شناختی و عاطفی مشخص گردید. علاوه بر این، ملاک‌های کیفی درس تربیت بدنی مانند فعال بودن همه دانش‌آموزان، وجود طرح درس، حداقل زمان آموزشی ۱۵۰ دقیقه، وجود معلم متخصص، ابزار و تسهیلات کافی، حمایت از برنامه‌های خارج از مدرسه و ارزیابی منظم، به عنوان نیازهای اساسی این درس دوره راهنمایی مورد پذیرش قرار گرفته است (۲۹، ۳۰). این موضوع که دوره راهنمایی با شروع سن بلوغ و نوجوانی دختران همراه است، از نظر تغییرات انترپومتری و محدودیت‌های فرهنگی برای مشارکت ورزشی مطلوب، حساسیت بسیاری دارد. مثلاً گزارش انجمن دیابت، قلب و سرطان آمریکا نشان می‌دهد که فقط ۸/۳ درصد از مدارس ابتدایی، ۹/۷ درصد از مدارس راهنمایی و ۱/۲ درصد از مدارس متوسطه، از برنامه آمادگی جسمانی روزانه، معادل برنامه درسی استفاده می‌کنند. در صورتی که ۹۵ درصد از والدین دانش‌آموزان زیر ۱۸ سال فکر می‌کنند که برنامه تربیت بدنی باید در مدارس اجباری باشد (کلاس ۱-۱۲). این مؤسسه حداقل ۵۰ درصد از

زمان کلاس را برای فعالیت بدنی به منظور کسب آمادگی جسمانی لازم می‌داند که ۱۵۰ دقیقه برای دانش‌آموزان ابتدایی و ۲۲۵ دقیقه برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه در نظر گرفته شده است (۳۱). اگر چه جایگاه ارزشمند اهداف اختصاصی درس تربیت بدنی و اولویت آنها را در دوره‌های مختلف تحصیلی نمی‌توان نادیده گرفت (۳۴، ۳۳، ۳۲، ۱، ۳۰)، ولی در تدوین محتوای آموزشی متناسب با این اهداف، نظرسنجی از دانش‌آموزان، والدین، متخصصان و معلمان ضروری است (۳۵)، حتی به این موضوع از بُعد پژوهشی توجه نشده است. البته از بین این گروه‌ها بیشتر از همه به دیدگاه دانش‌آموزان توجه شده است. برخی از محققان برآوردن نیازهای کودکان و نوجوانان را به دلیل کسب نگرش لازم برای مشارکت فعال در سال‌های آتی مهم‌تر از برآورده شدن نیازهای بزرگسالان می‌دانند (۳۶، ۳۷).

بررسی محتوای آموزشی درس تربیت بدنی مدارس در برخی از تحقیقات نشان می‌دهد که به بازی‌ها و ورزش‌های پایه اهمیت زیادی داده می‌شود. البته احتمالاً در تنظیم این محتوا از دیدگاه‌های مختلف استفاده شده است، مثلاً با اینکه در دوره ابتدایی انواع بازی‌ها، ورزش ژیمناستیک و حرکات موزون اولویت بالایی دارد، اما نقش ورزش‌ها در این محتوا اندک است (۳۸). در دوره راهنمایی کشورهای اروپایی نیز هفتاد درصد از محتوای درس تربیت بدنی به بازی‌ها، دوومیدانی و ژیمناستیک و سی درصد دیگر به شنا، حرکات موزون و انواع ورزش‌ها اختصاص دارد (۳۹). در سطح جهانی نیز ۹۶ درصد از محتوای درس تربیت بدنی دوره ابتدایی به ترتیب شامل: بازی‌های گروهی، دوومیدانی، ژیمناستیک، حرکات موزون، بازی‌های انفرادی و شنا می‌باشد. تقریباً همین ترتیب در مدارس دوره راهنمایی و متوسطه کشورهای جهان وجود دارد، به طوری که این اولویت شامل بازی‌های گروهی، دوومیدانی، بازی‌های انفرادی و غیره است.

به طور کلی بازی‌ها، دوومیدانی و ژیمناستیک محتوای اصلی درس تربیت بدنی مدارس جهان گزارش شده است (۴۰). ضمناً در این تحقیقات، عوامل اثرگذار بر اجرای محتوای درس تربیت بدنی نیز مورد بررسی قرار گرفته است (۴۱). ولی در داخل کشور بیشتر مشکلات و امکانات ورزشی مدارس و مسائل حرفه‌ای و شغلی معلمان متمرکز گردیده (۱۹، ۲۸، ۴۲، ۴۷) و در مواردی نیز فقط دپدگاه‌ها و نگرش‌های برخی از گروه‌های ذی‌نفع مانند دبیران، مسئولان یا والدین بررسی شده است (۱۷، ۱۸، ۳۵)؛ در صورتی که براساس اصول نیازسنجی لازم است نظرات معلمان، کارشناسان، والدین و دانش‌آموزان در برنامه درسی لحاظ شود (۲، ۴) تا از این طریق بتوان به اهداف تربیتی تربیت بدنی در مدارس دست یافت (۴۸). بنابراین، پژوهش حاضر با توجه به اهمیت موضوع نیازسنجی درس تربیت بدنی در مدارس، برای اولین بار در سطح

ملی تلاش کرده است تا بتواند به عنوان یک گام و مرحله اولیه در طراحی برنامه آموزشی این درس، دیدگاه‌های این گروه‌ها را در اختیار محققان و برنامه ریزان درسی قرار دهد.

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نوع توصیفی بود و به شکل پیمایشی اجرا شد. جامعه آماری این تحقیق را کلیه متخصصان و معلمان تربیت بدنی، دانش‌آموزان و والدین آنها که در مرکز استان‌های کشور زندگی می‌کردند، تشکیل دادند. براساس آمار و اطلاعات نماینده وزارت آموزش و پرورش، نماینده پژوهشکده تربیت بدنی، ناظر و مجری طرح، تعداد ۱۱۰۹ دانش‌آموز (۵۵۷ دختر و ۵۵۲ پسر) در ۲۴ استان کشور به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند که از این تعداد به ترتیب ۳۷۵ نفر، ۳۷۰ نفر و ۳۶۴ نفر از کلاس‌های اول، دوم و سوم راهنمایی انتخاب شدند. همچنین ۷۷۳ نفر از والدین دانش‌آموزان، ۳۸۵ نفر از متخصصان تربیت بدنی و ۲۶۱۰ نفر از معلمان تربیت بدنی در این تحقیق شرکت داشتند.

ابزار تحقیق

بر اساس مطالعه متون و منابع مربوط به برنامه ریزی درس تربیت بدنی، پرسشنامه اولیه در اختیار ۲۱ نفر از محققان دانشگاهی با مدرک تحصیلی دکتری (به ویژه، از گرایش‌های رفتار حرکتی و مدیریت ورزشی و صاحب نظر در درس تربیت بدنی) و ۱۵ نفر از دبیران با تجربه تربیت بدنی قرار گرفت. پس از مرور و بازبینی این نظرات، ۴ گروه اصلی از نیازهای دانش‌آموزان مشخص شد و به شکل آزمایشی روی تعداد ۲۵ دانش‌آموز و ۲۵ نفر از والدین در شهر رشت از نظر میزان سهولت درک و فهم و به شکل مصاحبه اجرا شد. نهایتاً این پرسشنامه در یک مطالعه راهنما در اختیار تعداد ۱۰ متخصص و ۲۰ معلم تربیت بدنی، ۱۵ دانش‌آموز و ۱۵ نفر از والدین آنها قرار گرفت و ثبات هر یک از نیازها با روش آلفای کرونباخ بین ۰/۷۹ الی ۰/۷۱ برآورد گردید. در این پرسشنامه، ۱۲ نیاز جسمانی- حرکتی، ۱۳ نیاز مهارتی- ورزشی، ۱۵ نیاز شناختی و علمی و ۱۵ نیاز عاطفی- اجتماعی تعیین شده بود.

روش جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات

پرسشنامه تحقیق با هماهنگی دفتر تحقیقات توسعه تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش و دفاتر تحقیقات و پژوهش واحدهای تربیت بدنی ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها بین نمونه آماری توزیع شد. همکاران اجرایی از طریق کتابچه راهنما و ارتباط تلفنی از فرایند اجرای

تحقیق اطلاعات کامل داشتند و نمونه‌ها بر اساس تعداد مدارس، پایه‌های تحصیلی و جنسیت کاملاً تصادفی انتخاب و مشخص شده بودند. پرسشنامه والدین و دانش‌آموزان به صورت حضوری و مصاحبه تکمیل گردید. مدت پاسخگویی به سؤالات نیز بین ۲۰-۳۵ دقیقه متغیر بود و آزمودنی‌ها فقط ۵ نیاز برتر و مورد علاقه خود را با درج عدد ۱ (بالاترین اولویت) تا عدد ۵ (آخرین اولویت) مشخص می‌کردند. حجم زیادی از این اطلاعات به صورت جدول‌های توصیفی به منظور مقایسه دیدگاه‌های مختلف و نیازهای متنوع، خلاصه گردید و برای آزمون فرضیه‌ها نیز از آزمون رتبه ای کروسکال والیس در سطح معنی‌داری $p \leq 0/05$ استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

رتبه نیازهای آموزشی در جدول‌های ۱ تا ۴، براساس مجموعه رتبه‌های مورد نظر آزمودنی‌های تحقیق اولویت‌بندی شده، و به منظور سهولت در مشاهده و تشخیص سریع اولویت نیازها، مجموع رتبه‌های چندین رقمی حذف گردیده است. البته در آزمون فرضیات تحقیق از مجموع رتبه استفاده شده است که برخی از شاخص‌های آماری آن به‌طور خلاصه در جدول شماره ۵ وجود دارد.

جدول ۱: اولویت نیازهای جسمانی- حرکتی از دیدگاه آزمودنی‌ها در دوره راهنمایی

ردیف	نیاز	متخصصان		معلمان		دانش‌آموزان		والدین	
		دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر
۱	حفظ وضعیت بدنی	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۱	۱
۲	حرکات کششی	۱۰	۱۰	۱۰	۴	۲	۲	۲	۲
۳	نرمش‌های سبک و ساده	۶	۵	۲	۳	۶	۳	۳	۳
۴	حرکات ابتکاری و شیرینکاری	۱۱	۶	۴	۸	۶	۳	۴	۴
۵	بازی‌های پرورشی	۲	۲	۵	۶	۹	۴	۶	۶
۶	بازی‌های بومی و محلی ساده	۷	۱۲	۶	۲	۸	۵	۹	۱۲
۷	بازی‌های امدادی و ایستگاهی	۸	۷	۱۱	۹	۴	۸	۵	۸
۸	بازی با الگوهای حرکتی بنیادی	۶	۹	۱۲	۱۲	۵	۷	۱۱	۷
۹	تمرینات تعادلی و هماهنگی	۴	۳	۸	۱۱	۱۱	۱۰	۷	۱۰
۱۰	تمرینات سرعتی و چابکی	۹	۱۱	۹	۱۰	۷	۹	۱۰	۱۰
۱۱	تمرینات قدرتی و استقامت عضلانی	۵	۴	۷	۷	۱۰	۱۱	۸	۵
۱۲	تمرینات استقامتی و هوازی	۳	۸	۳	۵	۱۲	۱۲	۱۲	۱۱

جدول ۲. اولویت نیازهای مهارتی - ورزشی دانش‌آموزان از دیدگاه آزمودنی‌ها در دوره راهنمایی

ردیف	نیاز	متخصصان		معلمان		دانش‌آموزان		والدین	
		دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر
۱	آموزش شنا	۳	۳	۳	۳	۱	۲	۱	۱
۲	آموزش ژیمناستیک	۲	۱	۲	۲	۳	۳	۴	۲
۳	آموزش دو و میدانی	۱	۲	۱	۱	۷	۸	۷	۴
۴	آموزش والیبال	۴	۵	۴	۴	۵	۵	۵	۶
۵	آموزش فوتبال	۵	۶	۵	۵	۸	۴	۲	۱۳
۶	آموزش بسکتبال	۷	۷	۷	۷	۶	۷	۳	۳
۷	آموزش هندبال	۹	۸	۱۰	۱۰	۴	۶	۱۱	۱۲
۸	آموزش تنیس روی میز	۱۰	۱۲	۹	۱۲	۹	۱۳	۸	۸
۹	آموزش بدمینتون	۸	۱۱	۱۰	۱۱	۱۱	۱۰	۹	۱۱
۱۰	آموزش ورزش‌های رزمی	۱۱	۱۳	۱۱	۱۱	۸	۹	۶	۶
۱۱	آموزش کشتی	-	۹	-	۱۳	-	۱۳	-	۹
۱۲	آموزش مهارت‌های ورزش باستانی	-	۴	-	۹	-	۱۱	-	۱۲
۱۳	آموزش شطرنج	۶	۱۰	۷	۶	۲	۱	۱۰	۱۰

جدول ۳. اولویت نیازهای شناختی دانش‌آموزان از دیدگاه آزمودنی‌ها در دوره راهنمایی

ردیف	نیاز	متخصصان		معلمان		دانش‌آموزان		والدین	
		دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر
۱	اصول حفظ وضعیت بدنی	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۲	آناتومی و فیزیولوژی انسان	۵	۵	۴	۴	۲	۲	۳	۳
۳	بهداشت و سلامت جسمانی	۱	۱	۲	۲	۳	۳	۲	۲
۴	بهداشت و تغذیه ورزش	۴	۴	۳	۳	۴	۵	۶	۴
۵	اصول تمرین آمادگی جسمانی	۷	۳	۸	۶	۷	۶	۴	۶
۶	تاریخ ورزش	۱۰	۱۲	۷	۷	۶	۴	۵	۵
۷	تربیت و اخلاق ورزشی	۸	۹	۱۲	۸	۵	۷	۸	۹
۸	اصول ایمنی و ورزش درمانی	۹	۸	۵	۵	۸	۱۹	۱۱	۱۱
۹	اصول حرکت شناسی و بیومکانیک	۳	۶	۶	۹	۹	۸	۱۵	۱۵
۱۰	اصول یادگیری و تمرین مهارت	۱۵	۱۰	۱۴	۱۴	۱۰	۹	۷	۷
۱۱	مقررات و قوانین ورزشی	۱۳	۱۳	۱۵	۱۱	۱۳	۱۰	۹	۱۲
۱۲	مدیریت و سازمان‌های ورزشی	۴	۴	۱۱	۱۰	۵	۹	۱۲	۱۳
۱۳	سیاست و اقتصاد ورزش	۵	۶	۱۰	۹	۷	۱۳	۶	۸
۱۴	روان شناسی ورزش	۱۰	۱۱	۱۴	۱۴	۱۲	۱۳	۸	۹
۱۵	مسائل اجتماعی و فرهنگی ورزش	۱۲	۱۴	۱۲	۱۲	۱۱	۱۱	۱۱	۱۳

جدول ۴. اولویت نیازهای عاطفی - اجتماعی دانش‌آموزان از دیدگاه آزمودنی‌ها در دوره راهنمایی

ردیف	نیاز	متخصصان		معلمان		دانش‌آموزان		والدین
		دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	دانش‌آموزان پسر	دانش‌آموزان دختر	
۱	بدن متناسب و آماده	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۲	ظاهر شاداب و سالم	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
۳	سرگرم شدن ولذت بردن	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
۴	تسلط بر مهارت‌های ورزشی	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
۵	شرکت در مسابقات ورزشی	۶	۶	۵	۵	۵	۵	۵
۶	رفع خستگی	۷	۵	۷	۷	۶	۶	۶
۷	بودن بادوستان	۵	۷	۶	۶	۸	۷	۷
۸	کنجکاو و ماجراجویی	۹	۱۰	۸	۸	۹	۹	۹
۹	نمایش توانایی و مهارت	۸	۸	۹	۹	۷	۱۱	۹
۱۰	آزاد و شاد بودن	۱۱	۱۴	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۱۱	دارا بودن ارتباط بیشتر با افراد	۱۰	۱۳	۱۱	۱۱	۱۴	۱۳	۱۳
۱۲	عضویت در تیم مدرسه	۱۲	۱۲	۱۳	۱۱	۹	۸	۸
۱۳	تقلید از دوستان	۹	۹	۹	۱۲	۱۱	۱۲	۱۰
۱۴	پیشرفت در ورزش	۱۱	۱۱	۱۳	۱۴	۱۲	۱۵	۱۴
۱۵	تجربه کسب موفقیت و پیروزی	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۳	۱۴	۱۴

جدول ۵. مقایسه اولویت نیازهای مختلف دانش‌آموزان دوره راهنمایی از دیدگاه چهار گروه آزمودنی

نیاز	جسمانی		مهارتی		شناختی		عاطفی	
	مقدار	سطح	مقدار	سطح	مقدار	سطح	مقدار	سطح
اول	۵/۵۳	۰/۱۳/	۳۰/۹۳	۰/۰۵°	۱۰/۶۳	۰/۰۵°	۶/۷۸	۰/۰۷
دوم	۱/۲۳	۰/۰۷۴	۶۵/۰۶	۰/۰۵°	۳/۸۲	۰/۲۸	۴/۸۶	۰/۱۸
سوم	۱۴/۶۸	۰/۰۵°	۵/۷۷	۰/۱۲	۴/۰۹	۰/۲۵	۳۷/۴۷	۰/۰۵°
چهارم	۳/۳۹	۰/۳۳	۱۸/۷۷	۰/۰۵°	۳۳/۵۶	۰/۰۵°	۶۰/۴۵	۰/۰۵°
پنجم	۰/۳۷	۰/۰۹۴	۴۳/۵۰	۰/۰۵°	۵/۶۶	۰/۱۲	۶/۳۰	۰/۰۹
ششم	۲۸/۶۸	۰/۰۵°	۵	۰/۱۷	۴/۲۵	۰/۲۳	۲۰/۸۲	۰/۰۵°
هفتم	۱/۵۳	۰/۰۶۷	۵۴/۸۱	۰/۰۵°	۴/۴۰	۰/۲۲	۳۱/۱۲	۰/۰۵°
هشتم	۱۴/۳۲	۰/۰۵°	۵۳/۳۶	۰/۰۵°	۱۱/۲۶	۰/۰۵°	۹/۳۰	۰/۰۵°
نهم	۷/۱۳	۰/۰۶	۵۵/۵۳	۰/۰۵°	۱۹/۶۵	۰/۰۵°	۱/۱۹	۰/۷۵
دهم	۵/۰۶	۰/۱۶	۴۴/۸۴	۰/۰۵°	۳۴/۶۱	۰/۰۵°	۱۱/۱۶	۰/۰۵°
یازدهم	۱۶/۵۷	۰/۰۵°	۲۷/۵۵	۰/۰۵°	۱۷/۹۹	۰/۰۵°	۱/۷۰	۰/۶۳
دوازدهم	۴/۳۷	۰/۲۲	۲۶/۷۹	۰/۰۵°	۸/۸۰	۰/۰۵°	۵/۴۴	۰/۱۴
سیزدهم	-	-	-	-	۳/۰۹	۰/۳۷	۶/۸۱	۰/۰۷
چهاردهم	-	-	۱۴/۱۴	-	۱۳/۶۵	۰/۰۵°	۲۹/۲۶	۰/۰۵°
پانزدهم	-	-	-	-	۹/۳۱	۰/۰۵°	۳۰/۱۴	۰/۰۵°

* در سطح $p \leq 0/05$ معنی‌دار است

توصیف یافته‌های تحقیق نشان داد که در نیازهای آموزشی مربوط به هدف سلامتی و آمادگی جسمانی، تمرینات مربوط به حفظ وضعیت بدنی از دیدگاه هر چهار گروه برای دانش‌آموزان دختر و پسر در اولویت اول قرار دارد، در صورتی که از دیدگاه آزمودنی‌های تحقیق اولویت سایر نیازها متفاوت است. متخصصان بعد از تمرینات مربوط به حفظ وضعیت بدنی، بازی‌های پرورشی و تمرینات تعادلی و هماهنگی، تمرینات قدرتی و استقامتی را در اولویت‌های بعدی قرار داده‌اند، اما معلمان نرمش‌های سبک و ساده، بازی‌های پرورشی، بازی‌های بومی-محلی و تمرینات استقامتی هوازی را در اولویت دوم الی چهارم قرار دادند. اولویت‌بندی این نیازها از دیدگاه دانش‌آموزان و والدین تقریباً به هم نزدیک است و نیازهای آموزشی ردیف اول الی چهارم را در بر می‌گیرد (جدول شماره ۱). مقایسه مجموع رتبه هر یک از نیازها با استفاده از آزمون رتبه‌ای کروسکال والیس نشان داد که بیشترین توافق نظر بین اولویت نیازها برای دانش‌آموزان پسر می‌باشد و فقط بین نیاز به حرکات کششی، بازی‌های محلی، بازی با الگوهای بنیادی و تمرینات قدرتی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p \leq 0/05$). اما تفاوت نظر در اولویت این نیازها برای دانش‌آموزان دختر بسیار زیاد است و فقط اولویت در نیازهای تمرینات استقامتی، تمرینات سرعتی و حفظ وضعیت بدنی تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید. براساس اطلاعات جدول شماره ۵، فقط بین اولویت نیاز به نرمش‌های سبک و ساده ($x^2 = 14/68, P \leq 0/002$)، بازی‌های بومی-محلی ($x^2 = 28/68, P \leq 0/001$)، تمرین الگوهای بنیادی ($x^2 = 14/32, P \leq 0/002$)، و تمرینات قدرتی ($x^2 = 16/57, P \leq 0/001$) از دیدگاه آزمودنی‌های تحقیق تفاوت معنی‌داری وجود دارد، ولی بین اولویت سایر نیازهای آموزشی میان آزمودنی‌ها توافق نظر وجود داشت.

بررسی نیازهای مهارتی- ورزشی دانش‌آموزان نشان داد که اولویت نیاز به آموزش انواع مهارت‌های ورزشی برای دانش‌آموزان پسر و دختر این دوره بسیار متغیر است. مثلاً، از دیدگاه متخصصان و معلمان آموزش ژیمناستیک، دوومیدانی و شنا در اولویت بالایی قرار دارند، در صورتی که اولویت نیازهای مهارتی- ورزشی از دیدگاه دانش‌آموزان و والدین متفاوت است. مثلاً، از دیدگاه والدین آموزش شنا، ژیمناستیک و بسکتبال در اولویت بالایی قرار داشته، یا از دیدگاه همین گروه آموزش فوتبال برای دختران در رتبه دوم و برای پسران در رتبه سیزدهم قرار گرفته است. نکته جالب توجه این است که دانش‌آموزان پسر در زمینه نیاز به آموزش شطرنج، شنا، ژیمناستیک و فوتبال اولویت اول الی چهارم را در نظر گرفته‌اند (جدول شماره ۲). مقایسه مجموع رتبه این نیازها از دیدگاه ۴ گروه آزمودنی نشان می‌دهد که در مورد اولویت کلیه این نیازها برای دانش‌آموزان دختر و پسر، به جز اولویت نیاز به آموزش‌های دوومیدانی، آموزش والیبال و آموزش شطرنج تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p \leq 0/05$). براساس اطلاعات جدول

شماره ۵، فقط بین اولویت اکثر نیازهای مهارتی - ورزشی به جز نیاز به آموزش دوومیدانی ($x^2 = 5/77, P \leq 0/17$)، و بسکتبال - ($x^2 = 5, P \leq 0/17$) تفاوت نظر وجود دارد. مقایسه اولویت نیازهای شناختی درس تربیت بدنی در این دوره نشان می‌دهد که توافق نظر بیشتری بین دیدگاه آزمودنی‌ها وجود دارد. براساس اطلاعات جدول شماره ۳، نیاز آموزشی ردیف اول الی ششم از دیدگاه کلیه آزمودنی‌ها در رتبه بالاتری قرار دارد، با این وجود، در مورد مجموع رتبه نیاز آشنایی با اصول حفظ وضعیت بدنی ($x^2 = 10/63, P \leq 0/01$)، بهداشت و تغذیه ($x^2 = 32/56, P \leq 0/01$)، ایمنی ($x^2 = 11/26, P \leq 0/01$)، بیومکانیک ($x^2 = 19/65, P \leq 0/01$)، یادگیری ($x^2 = 34/61, P \leq 0/01$)، و همچنین سایر نیازهای آموزشی شناختی تفاوت معنی‌داری وجود دارد (جدول شماره ۵).

اولویت نیازهای عاطفی-اجتماعی دانش‌آموزان دوره راهنمایی از دیدگاه مختلف نشان می‌دهد که در اولویت این نیازها برای دانش‌آموزان دختر و پسر توافق نظری بیشتری وجود دارد (جدول شماره ۴). البته با توجه به دیدگاه آزمودنی‌های تحقیق (جدول شماره ۵)، نیاز به داشتن بدنی متناسب و آماده و ظاهری سالم، نه فقط در اولویت اول قرار دارد، بلکه آزمودنی‌ها در این مورد توافق نظر هم دارند، در صورتی که در اولویت نیاز به سرگرم شدن و لذت بردن ($x^2 = 27/47, P \leq 0/01$)، تسلط بر مهارت‌های ورزشی ($x^2 = 60/45, P \leq 0/01$)، بودن با دوستان ($x^2 = 31/12, P \leq 0/01$)، رفع خستگی ($x^2 = 20/82, P \leq 0/01$)، تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود. هر چند که همه آزمودنی‌ها، اولویت بالایی را برای آنها در نظر گرفته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی تحقیقاتی که در طی ۳۰ سال گذشته در مورد جنبه‌های مختلف درس تربیت‌بدنی مدارس کشور انجام گرفته است، این واقعیت را آشکار می‌سازد که به برنامه و محتوای درس تربیت‌بدنی کمتر توجه شده است. تحقیقات بسیار اندک و ناقص انجام شده در زمینه درس تربیت‌بدنی نیز نتوانست در این زمینه تحولی ایجاد کند. البته موضوع تدوین کتاب درسی بر اساس نظرات سر گروه‌های آموزشی تربیت‌بدنی در کشور، از سال ۱۳۷۹-۱۳۸۲ اعتبار سنجی شد و نهایتاً اعلام گردید که امکانات لازم برای اجرای این برنامه درسی وجود ندارد. از طرف دیگر، برخی از متخصصان و نویسندگان مانند پویان فرد و معینی (۱۰)، نبوی و ذکایی (۱۱۳)، رحیمی (۱۲)، قلعه نوعی (۱۱۷)، مشرف جوادی (۱۴)، گل بینی (۱۸)، سلطانی (۴۲) توانسته‌اند بسیاری از نیازهای دانش‌آموزان و فعالیت‌های مورد نیاز و مرتبط با اهداف تربیت‌بدنی را برای کلاس‌های مختلف ارائه کنند.

البته ممکن است عوامل مختلفی بر فرایند و نتایج تحقیق اثر گذاشته باشد. با توجه به اینکه آزمودنی‌ها از نظر دانش و تجربه متفاوت بودند، بنابراین ممکن است سؤالات مربوط به نیازها، برای آنان معانی مختلفی داشته باشد و یا امکانات آموزشی و شرایط فعلی مدارس، باعث اولویت‌بندی نیازها بر اساس شرایط موجود یا شرایط مطلوب و دلخواه باشد، یا حتی والدین تحت تأثیر تمایلات فرزندان قرار گیرند. به همین دلیل باید در ترکیب نظرات یا برقراری توافق نظر نسبی بین دو یا چند دیدگاه، این جنبه‌ها را در نظر گرفت، زیرا پاسخ به این سؤال که کدام نیاز را باید نادیده گرفت یا به تعویق انداخت و یا توجه بیشتری کرد، حساس‌ترین مرحله نیازسنجی است.

بر خلاف دوره ابتدایی، در باره اهداف درسی و نیازهای آموزشی درس تربیت بدنی در دوره‌های تحصیلی بالاتر، اطلاعات بسیار اندکی وجود دارد. با وجود این، اولویت بندی نیازهای آموزشی مختلف در درس تربیت بدنی به شکل‌ها و عناوین مختلفی مانند اهداف، محتوا، نوع و مدت فعالیت‌های آموزشی و استانداردهای آموزشی بررسی شده است (۲۱-۲۴) بررسی این پیشینه نشان می‌دهد که در دوره راهنمایی بر آموزش مهارت‌های ورزشی پایه، مدل آموزشی چند فعالیتی، رشد همه جانبه دانش آموز، فعالیت‌های فوق برنامه و گروهی، تأکید بسیار زیادی شده است (۳۴،۳۵). نیازهای بررسی شده در پژوهش حاضر نیز همین ابعاد را به صورت جزئی و خرد دربرمی‌گیرد.

صرف نظر از محدودیت‌هایی که به آنها اشاره شد، بر اساس نتایج تحلیل عاملی نیازها، آموزش و حرکات مهارت‌های ساده در اولویت بالایی قرار دارند که با تأکید رشد حرکتی چند جانبه و مدل چند فعالیتی محققان و برنامه‌ریزان درسی همخوانی دارد. اولویت آموزش حرکات و مهارت‌های ساده را می‌توان به خوبی در برنامه درسی قرارداد، به ویژه اینکه بسیاری از فعالیت‌های حرکتی مرتبط با آن را می‌توان در برنامه ورزش صبحگاهی و با حداقل امکانات آموزشی در مدارس اجرا کرد. اولویت بازی‌ها نسبت به تمرینات آمادگی جسمانی نیز نشان می‌دهد که با وجود احتمال لذت بردن و سرگرمی (اولویت دوم در نیازهای عاطفی - اجتماعی) آزمودنی‌ها در بازی‌ها، احتمالاً تمرینات سخت و خشک آمادگی جسمانی را در اولویت آخر قرار داده‌اند، از طریق آن البته معلمان می‌توانند با حفظ جنبه‌های لذت بردن و سرگرم‌کنندگی بازی‌ها، به برخی از اهداف آمادگی جسمانی برسند و حتی بسیاری از نیازهای عاطفی - اجتماعی و احیاناً مهارتی را برآورده سازند.

همین موضوع در مورد اولویت آموزش مهارت‌های ورزشی پایه (دو میدانی، شنا و ژیمناستیک) و رشته‌های ورزشی متداول وجود دارد. با وجود توافق نظر آزمودنی‌ها و اهمیت آموزشی این

مهارت‌ها و همچنین اصول سلسله مراتب رشد و یادگیری حرکتی، امکانات آموزشی مدارس برای تقویت این بنیادهای آموزشی و کاربردی در رشد سایر رشته‌های ورزشی، ضعف اساسی درس تربیت بدنی مدارس کشور و نهایتاً ورزش کشور آشکار می‌شود؛ زیرا با آموزش این رشته‌های پایه، پتانسیل برآوردن کلیه نیازهای جسمانی (جدول شماره ۱) و مهارتی و ورزشی وجود دارد. این یافته با نتایج دو تحقیق در زمینه محتوای درس تربیت بدنی در مدارس اروپایی و جهان همخوان است (۴۰، ۳۹)، البته با این تفاوت که احتمال و امکان برآوردن چنین نیازها و محتوایی در مدارس اکثر کشورهای توسعه یافته بیشتر است. مدارس و معلمان که از امکانات ورزشی برخوردارند، می‌توانند با آموزش این مهارت‌ها و سپس آموزش ورزش‌های گروهی (جدول شماره ۲) نیازهای شادابی، لذت بردن و سرگرمی، تسلط و چیرگی و چالش و رقابت (جدول شماره ۳) را برآورده سازند. البته در مورد نیازهای شناختی می‌توان بر اساس اولویت نیازهای جسمانی و مهارتی اقدام کرد و نیازهای اطلاعات ورزشی را بر پایه این نیازها قرار داد. با وجود این، توجه به اهداف شناختی که در قالب فعالیت‌های جسمانی و مهارتی برآورده نمی‌شود، موضوع بحث بسیاری از موافق و مخالفان تدوین کتاب‌های درس تربیت بدنی و ورزش است (۱۸، ۱۶، ۶)، در صورتی که معلمان می‌توانند با تنظیم محتوای آموزشی متناسب با نیازهای جسمانی و مهارتی، محتوای شناختی یا دانشی مرتبط با همان نیازها را در قبل، در حین و بعد از آموزش و یا به صورت طرح‌های درسی مستقل در اختیار فراگیران قرار دهند، به ویژه اینکه اطلاعات علمی بسیاری، درباره مبانی علوم زیستی تربیت بدنی و ورزش وجود دارد (جدول شماره ۴). اولویت نیازهای عاطفی و اجتماعی شرایط ویژه‌ای دارد، چون این نیازها باید در بستر و فرایند یا فضای آموزشی برنامه، جاری و روان باشند.

با اینکه در توصیف نیازهای آموزشی درس تربیت بدنی از روش اولویت بندی استفاده شده است، ولی مقایسه مجموع رتبه این نیازها نشان می‌دهند که دیدگاه آزمودنی‌های تحقیق در مورد اولویت بسیاری از نیازها متفاوت است (جدول شماره ۵). این تفاوت‌ها باعث طرح سؤال جدیدی می‌شود مبنی بر اینکه کدام دیدگاه را باید اساس برنامه‌ریزی درسی قرار داد؟ بر اساس الگوهای مختلف نیاز سنجی، بهتر است که از ترکیب نظرات و دیدگاه‌ها یا گروه‌های ویژه کارشناسی استفاده شود. بررسی دیدگاه‌ها در مورد رتبه بندی نیازها نشان می‌دهند که دیدگاه متخصصان به دیدگاه معلمان، و دیدگاه والدین به دیدگاه دانش‌آموزان نزدیک است و این موضوع شاید اهمیت ترکیب نظرات و دیدگاه‌های هر چهار گروه را برای تفاوت نیازها کم‌رنگ سازد. اما مقایسه مجموع رتبه نیازهای دانش‌آموزان نشان می‌دهد که این گروه‌ها در اکثر نیازهای دانش‌آموزان با هم توافق نظر کاملی ندارند و تفاوت بین دیدگاه‌ها، معنی‌دار است. بر

اساس این یافته‌ها، می‌توان در مورد نیازهایی که رتبه آنها بین چهار گروه تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهد، به عنوان توافق نظر بین دیدگاه‌ها پذیرفت و میانگین رتبه یا اولویت نهایی کل گروه‌ها را برای تدوین فعالیت‌های متناسب، جهت پاسخگویی به این نیازها قبول کرد. در مورد نیازهایی که میانگین رتبه آنها بین چهار گروه تفاوت معنی‌داری را نشان می‌دهد، می‌توان از میانگین رتبه یا اولویت ترکیبی چهار دیدگاه استفاده کرد.

در پاسخ به این سؤال که کدام دیدگاه را باید اساس برنامه‌ریزی درسی قرار داد، محقق بر پایه مبانی نظری تحقیق، استفاده از دیدگاه یک گروه را به دلایل مختلف پیشنهاد نمی‌کند، اما می‌توان میزان وزن یا نسبت مشارکت و تأثیر دیدگاه‌های دانش‌آموز و والدین را مورد بحث و بررسی جدی قرار داد. به طور کلی، نتایج تحقیق حاضر با بررسی نیازهای مختلف آموزشی دانش‌آموزان در درس تربیت بدنی بر اساس اهداف شناخته شده دانش تربیت بدنی و علوم ورزشی برای مدارس از دیدگاه متخصصان و معلمان (گروه‌های کارشناسی و حرفه‌ای)، فراگیران و والدین نشان داد که می‌توان با ساماندهی یافته‌های پژوهش، الگوهای مختلفی را برای برنامه‌ریزی درس تربیت بدنی ارائه کرد (۲،۴). از طرف دیگر، دیدگاه ترکیبی یا مشارکت آزمودنی‌های تحقیق در مورد رتبه و نیازهای دانش‌آموزان با مبانی نظری درس تربیت بدنی در مدارس، نظرات و تجارب اعلام شده در کتاب‌ها و مقالات متعدد سازگار است، به طوری که سلسله مراتب اولویت این نیازها با اصول رشد و یادگیری حرکتی، اصول تدوین فعالیت‌های متناسب با اهداف و برنامه درس تربیت بدنی، و همچنین با ویژگی‌ها و نیازهای رشد جسمانی، شناختی و عاطفی - اجتماعی دانش‌آموزان مطابقت دارد (۵۰).

نکته اساسی در تفسیر و کاربرد یافته‌های تحقیق این است که کارشناسان برنامه‌ریزی درسی و یا معلمان تربیت بدنی چگونه می‌توانند و می‌خواهند از این دیدگاه استفاده نمایند و فعالیت‌های متناسب با نیازها را تدوین کنند و آنها در یک دوره آزمایشی به اجرا بگذارند. نکته جالب توجه این است که نوعی سازگاری و همخوانی نظری بین اولویت نیازهای جسمانی، مهارتی، شناختی و عاطفی - اجتماعی دانش‌آموزان وجود دارد (جدول‌های شماره ۱ تا ۴) و این موضوع نشان می‌دهد که در صورت وجود امکانات آموزشی - ورزشی، معلمان می‌توانند با یک رویکرد آموزشی کل نگر و ترکیبی، به اهداف درس تربیت بدنی و برآوردن نیازهای آموزشی دست یابند.

منابع:

۱. هلیسون، دونالد (۱۹۳۸). «اهداف و راهبردها در آموزش تربیت بدنی». ترجمه محسن حلاجی (۱۳۸۱)، چاپ اول، انتشارات دفتر تحقیقات و توسعه، معاونت تربیت بدنی و تندرستی آموزش و پرورش.
۲. عباس‌زادگان، محمد و ترک زاده، جعفر (۱۳۷۹). «نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها». چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.
3. Fauuee, O., Jamalis,M.,Yusef, A., Zarina, M., and Omar, Dev.(2009).College students perception on physical education classes during school days, European Journal of Social Sciences,7(4),69-76.
۴. بازرگان، عباس (۱۳۸۰). «ارزشیابی آموزشی». چاپ اول، انتشارات سمت.
5. Texas essential knowledge &skills for PE. (1998) .www.yahoo.com/education /physical education/curriculum
۶. رضانی نژاد، رحیم (۱۳۸۶). «تربیت بدنی در مدارس». چاپ چهارم، انتشارات سمت.
۷. رضوی، محمد حسین و قاسم پور، طاهره (۱۳۸۸). «بررسی دیدگاه اولیای دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهرستان ساری نسبت به فعلی درس تربیت بدنی و ورزش». پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی دانشگاه مازندران، سال ۵، شماره ۹، صص: ۳۱-۴۱.
8. Gibbons, Ssandra.L and Humbert, loise (2008).What are middle _school girls Looking for in physical education, Canadian Journal of Education, 31, 1:167_186.
۹. نعمتی، حیدر علی (۱۳۸۰). «تاریخچه تربیت بدنی آموزش و پرورش زیور و ورزش». اداره کل تربیت بدنی دختران، معاونت تربیت بدنی و تندرستی آموزش و پرورش، سال ۳، شماره ۱۵، صص: ۲۲-۲۳.
۱۰. پویان فرد، علیرضا (۱۳۶۸). «روش تدریس در مدارس راهنمایی». چاپ اول، اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش.
۱۱. ذکابی، محمود و نبوی، محمد (۱۳۷۱). «کلیات تربیت بدنی در مدارس». چاپ اول، انتشارات سمت.
۱۲. رحیمی، اسکندری (۱۳۷۴). «تربیت بدنی در مدارس». چاپ اول، انتشارات دانشگاه شیراز.

۱۳. نبوی، محمد؛ و ذکایی، محمود (۱۳۷۸). «روش تدریس تربیت بدنی در مدارس». چاپ اول، انتشارات سمت.

۱۴. مشرف جوادی، بتول (۱۳۶۱). «تربیت بدنی و ورزش در مدارس». چاپ اول، مرکز نشر دانشگاهی.

۱۵. عارفیان، بیزار (۱۳۷۹). «نقش تألیف کتب درسی تربیت بدنی و ورزش در کیفیت آموزشی این رشته از دیدگاه معلمان، مدیران و مسئولان تربیت بدنی استان هرمزگان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

۱۶. سایت معاونت تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش.

www.neshat.org

۱۷. قلعه‌نوعی، علیرضا (۱۳۸۱) «مقایسه دیدگاه معلمان، مدیران و دانش‌آموزان درباره وضعیت کمی و کیفی درس تربیت بدنی راهنمایی و متوسطه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

۱۸. گل بینی، غلامرضا (۱۳۸۱). «توصیف نگرش دبیران تربیت بدنی استان گلستان نسبت به ضرورت تألیف کتاب درسی در مقاطع مختلف تحصیلی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز.

۱۹. مظفری، سید احمد (۱۳۸۴). «وضعیت اجرای درس تربیت بدنی و ورزش سه پایه اول مدارس ابتدایی کشور». طرح پژوهشی، معاونت تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش.

20. Columbus school for girl's athletic (2008).www .yahoo .com/education /physical education. the on-line by proquest .

21. Iccsd goals and standards (2005). www. iowa-city. K12.ia.us.

22. Lidor student, r. (2000). On becoming a teacher-learner: instructional applications an integrated approach, physical educator, 7 (1), 14-22.

23. Minnesota department of education. (2004). National PE, division of academic standards: www. mycarrplan.org

24. National standards for physical education in Maryland.(2005).www.yahoo.com/physical education/curriculum.

25. Nikolay, pauli. (2003). Wisconsin's model academic standards for physical education www.dpi.state.wi.us. state superintendent wisconsin, department of public instruction.,
26. www.edu.gov.on.ca 26- Ontario's standards for physical education.(2004) ,
27. Orlich, tracy w.(2002). Assessing fundamental motor skills in the elementary school setting (Issues & solution), Journal of physical .education, recreation and dance, 73 (7), 26-28.
۲۸. علم، شهرام (۱۳۸۱). «بررسی عوامل مؤثر در افزایش کارایی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی شهر اهواز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۲۹. احسانی، محمد (۱۳۸۳). «برنامه درس تربیت بدنی در مدارس انگلستان، نشریه زیور ورزش، اداره کل تربیت بدنی». معاونت تربیت بدنی و تندرستی، وزارت آموزش و پرورش، سال پنجم، شماره ۲۶، ص: ۳۰.
30. Carrall. B., & Yim, s. (1997). Primary school children's attitudes to physical education: gender differences, European Journal of physical education, 2 (1), 23-38.
31. American career society Diabetes and Heart Association (2007). Physical Education in school both quality and quantity are important, The on-line by Proquest.
32. Doolittie, sarah; & T. girard, karnet. (1991). A dynamic approach to teaching games in elementary PE. Journal of physical .education, recreation and dance, April, 62 (4), 57-63.
33. Misner, Jerold C., Arbogast, gary. w. (1990). Strategic for improving student learning and the status of physical education. Physical educator, 47 (2), 50- 54.
34. Bruce, W., deacon. (2001). Physical education curriculum review report. Ministry of Education, British Colombia.
۳۵. بنار، نوشین (۱۳۸۱). «بررسی هدف دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس‌های تربیت بدنی مدارس راهنمایی و دبیرستان رشت». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
36. Barr, Daheia et al. (2008). But i like perfectos associated with enjoyment of physical education class in middle school .girls, Research quarterly of exercise and sport, 79(1):18-27.
37. Pate ,Russell R, et al. (2007). Physical Activity and Neighborhood Resources in High School Girls, American journal of preventive medicine, 34(5):413_419.

38. Philip, M. (2009). Teacher perceptions of physical education in the primary school: Attitude, values, curriculum preferences, *Physical Educator*, 65, 1. Sportdiscus, html full text.
39. Hardman, Ken (2008). The situation of PE in schools: A European perspective, *Human Movement*, 9(1), 5-18.
40. Hardman, Ken (2008). Physical education in schools: A global perspective, *Kinesiology*, 40(1), 5-28.
41. Chow, B., Makenzie, T., and Louie, I. (2008). Children physical activity and environmental influences during elementary school PE, *Journal of Teaching in Physical Education*, 27, 38-50.
۴۲. سلطانی، بیات و هادی پور، مژگان (۱۳۸۱). «بررسی مشکلات و تنگناهای موجود در تربیت بدنی در استان چهارمحال و بختیاری از دیدگاه مدیران و دبیران تربیت بدنی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
43. Ennis, Cathrine, D. (1992). Developing a physical education curriculum based on learning goals, *JOPERD*, September, 63 (7), 74-77.
44. Hickson, Clive & Fishburne, Graham J. (2002). Effective teaching in elementary school: subject area differences, *Research Quarterly of Exercise and Sport*, March, A-69.
45. Indiana standards. (2000). Physical education, grade 1-9, www.yahoo.com/education.
46. www.state.nj46- New Jersey comprehensive health education & physical. (2007).
۴۷. آزمون، جواد و آجودانی گرگان، ماندانا (۱۳۸۲). «درس تربیت بدنی در مدرسه‌های جهان، معاونت تربیت بدنی و تندرستی». چاپ اول، وزارت آموزش و پرورش، انتشارات دفتر تحقیقات و توسعه.
۴۸. هارو، انتیاج (۱۹۹۷). «طبقه‌بندی هدف‌های تربیتی (حیطه روانی - حرکتی)». ترجمه علی‌رضا کیامنش (۱۳۶۵)، چاپ اول، وزارت آموزش و پرورش.
49. Humphries Charlotte, Lovdahl Praice & Ashy Madge (2002). Elementary physical education & the national standards, *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 73 (5), 42-45.
50. www.yahoo.com/education 50- Montana standards for health enhancement. (2000).